

**Latvijas Zinātņu akadēmijas
Humanitāro un Sociālo zinātņu nodaļa**

Adrese: Akadēmijas laukums 1, Rīga LV 1050

LZA HSZN kontakti: t. 67225889;

e-pasts: humana@lza.lv

Biedrība

“Kustība par latvisku kultūru izglītībā”

Reģ. Nr. 40008184609, adrese: “Kalēji–K”,
Raiskuma pagasts, Cēsu novads, LV4146,
t.26135650; e-pasts: kustiba.lki@gmail.com

Starptautiskā zinātniskā konference
KULTŪRAS KOMPETENCE VISPĀRĒJĀ IZGLĪTĪBĀ

2025. gada 5. decembrī no plkst. 11.00 līdz 16.00

Latvijas Zinātņu akadēmijas Senāta sēžu zālē (2. stāvā),

Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, Latvijā

Pieteikšanās dalībai konferencē līdz **2.12.2025.** šeit: <https://ej.uz/cdnzs>

Globālā ģeopolitiskā situācija liek pārdomāt pamatotus soļus arī vispārējā izglītībā ilgtermiņa miera nodrošināšanai nākotnes perspektīvā. Diplomātijas kultūra starptautiskā vidē liek pārdomāt vērtību nozīmi sabiedrības eksistencē un attīstībā. Starpvalstu attiecību kultūra ir paraugs, kam seko visa pasaules sabiedrība. Pamatvajadzība pēc drošības ir īstenojama ar kultūras vērtību apzināšanos un kopšanu visa mūža garumā. Ja vispārējās izglītības saturā nav paredzēta caurviju kultūras kompetences apguve, tad nākotnes perspektīvā nevar cerēt uz kulturālu sabiedrību ne lokālā, ne reģionālā, ne nacionālā, ne globālā mērogā. Etniskās kultūras zināšana un izpratne sekmē vienotas nācijas veidošanos, kurā tiek cienītas vēsturisko zemju vērtības. Kulturāli līderi izaug kulturālā un apzinātā sabiedrībā.

Lietuvas vispārējā izglītībā ir obligātais Etniskās kultūras mācību priekšmets un caurviju vispārējās kultūras kompetences saturā ir trīs kategorijas: kultūrpratība, kultūras izpausme un kultūras izpratne. Vai tas ir labās prakses piemērs – modelis Latvijas vispārējai izglītībai?

Kultūras kompetences definīcija Lietuvas vispārējā izglītībā: kultūras pašapziņa, kas balstīta uz zināšanām, aktīvu kultūras izpausmi un kultūras izpratni.

Kultūras kompetences saturs (Lietuvas vispārējā izglītībā):

- *kultūrpratība*: skolēns zina vispārīgākās ar kultūru saistītās lietas, orientējas kultūrtelpā, atpazīst lietuviešu etniskās kultūras objektus, pārzina savas tautas, valsts, Eiropas un pasaules kultūras tradīcijas, pārzina mantojumu, aktuālās kultūras parādības, izprot mūsdienu Lietuvas kultūras tendences;
- *kultūras izpausme*: aktīvi un atbildīgi piedalās kultūras procesos, mākslas un citās kultūras aktivitātēs;

- *kultūras izpratne*: reflektē un kritiski vērtē dažādas kultūras formas un parādības, pauž attieksmi, attieksmi un vērtības.

Latvijas vispārējā izglītībā pamatskolas posmā ir *Kultūrizpratnes un pašizpaušmes mākslā joma*, taču kultūras konteksts ir būtisks arī lasītprasmes attīstībai valodu jomā, vēstures izpratnei – pilsoniskajā un sociālajā jomā, lokālās dzīvesziņas izziņai un radošai lietošanai gan tehnoloģiju jomas dizaina un tehnoloģiju mācību priekšmetā, gan dabaszinībās u. c.

Latvijas valstī ir radīti vairāki likumi, kas atbalsta kultūrmantojuma saglabāšanu un tālāk nodošanu. Nemateriālā kultūras mantojuma likuma ietvaros ir izveidots saraksts, kurā ir iekļautas 10 kultūrtelpas līdzās citām vērtībām. Kultūrtelpu ilgspējas risks ir nepietiekamā, fragmentārā tradīciju zināšanu un prasmju tālāk nodošanā caur vispārējo izglītību. Vai ir jāievieš vēl kāds normatīvais regulējums, lai aizsargātu kultūrtelpā esošās skolas no to slēgšanas? Vai ir nepieciešama vienota koncepcija, kā iekļaut vispārējā izglītībā novadu kultūrmantojuma tradīciju apguvi un izglītēt pedagogus? Kā kultūrmantojumu apgūt sistēmiski – pēctecīgi, integrētā veselumā, nevis gadījuma projektu veidā?

Par kultūru izglītībā diskutēja 163 UNESCO dalībvalstis MONDIACULT – 2025 konferencē Barselonā, pieņemot globālo ziņojumu: *UNESCO global report on cultural policies, Culture: the missing SDG*. Diskusiju grupā “Kultūra izglītībā” uzsvērta kontekstam atbilstošas formālās izglītības veicināšana, kas ietver mantojumu, vēsturi un tradicionālās zināšanas.

Konferences mērķis: rosināt diskusiju Latvijas sabiedrībā par integrētu etniskās kultūras vērtību izziņu un kultūras kompetences saturu Latvijas vispārējā izglītībā, kas caurvij 7 mācību jomas un salīdzināt to ar Lietuvas valsts labo praksi un pieredzi, lai izstrādātu Latvijas izglītības situācijai atbilstošu modeli, kas veicinātu Latvijas skolēnu identitātes un patriotisma sistēmiski – pēctecīgu attīstību, sava novada un Latvijas kultūrmantojuma tradīciju izziņu, izpratni un izpaušmi, tā nodrošinot Latvijas valsts pastāvēšanas ilgspēju, pamatu saliedētas sabiedrības veidošanai, kas zina un izprot vēsturi, tradīcijas, vērtības.

Uzdevumi:

1. Prezentēt Latvijas – Lietuvas starptautiskā sadarbības pētījuma rezultātus un diskutēt par tiem ar Latvijas zinātniekiem, pedagogiem, valsts institūciju ierēdņiem u. c.
2. Uz klausīt Latvijas vispārējās izglītības 7 mācību jomu: 1) valodu, 2) sociālās un pilsoniskās, 3) kultūrizpratnes un pašizpaušmes mākslā, 4) tehnoloģiju, 5) veselības un fiziskās

aktivitātes, 6) dabaszinātņu un 7) matemātikas jomu ekspertus – konferences referentus par kultūras kompetences dažādu aspektu saikni ar šīm jomām.

3. Fokusgrupas diskusijas rezultātā nonākt līdz optimālam kultūras kompetences modelim, kas atbilst šā brīža Latvijas vispārējās izglītības konceptam, ieviešanas iespējām, ieskicējot arī vēlamu, ideālu, nākotnē īstenojamo sistēmiski – pēctecīgu pieeju.
4. Publicēt konferences referātu tēzes digitālā krājumā, sagatavot zinātniskās publikācijas par kultūras kompetences modeli Latvijas vispārējā izglītībā izdevumam “LZA Vēstis” un informāciju par konferenci un diskusijas saturu – “Zinātnes Vēstnesim.”

Mērķauditorija:

Latvijas zinātnieki, augstskolu profesori, pedagogi, to apvienības, VIAA valsts metodiķi, Latvijas Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā iekļautie kultūrtelpu pārstāvji u. c.

Konferences zinātniskā redakolēģija	Konferences rīcības komiteja
Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) Humanitāro un Sociālo zinātņu nodaļas (HSZN) zinātnieki: LZA HSZN vad., Dr. hist., akad. Guntis Zemītis Dr. habil. philol., akad., prof. Dace Markus Dr. philol., akad. Arno Jundze Lietuvas un Latvijas zinātnieki: Dr. paed., prof. Pāvels Jurs – RTU Liepājas akadēmija (S. Lodiņas promocijas darba vadītājs) Dr. paed., asoc. prof. Daļa Urbanavičiene (<i>Dalia Urbanavičienė</i>) – Lietuvas Seima Etniskās kultūras aizsardzības padomes vadītāja. Dr. paed., prof. Daiva Malinauskiene (<i>Daiva Malinauskiene</i>) – Viļņas Universitātes Šauļu akadēmijas Izglītības institūta vadītāja Dr. paed., asoc. prof. Jurgita Lenauskaite (<i>Jurgita Lenauskaitė</i>) – Viļņas Universitātes Šauļu akadēmijas Izglītības institūts Dr. philol., doc. Daiga Straupeniece – RTU Liepājas akadēmija Dr. paed. Daiga Kalēja-Gasparoviča – LU IZPF PZI Dr. paed., Mg. art., asoc. prof. Ilze Briška – LU IZPF PZI Dr. paed. Andrejs Mūrnieks – LU, LMA PhD art., Mg. paed. Uģis Nastevičs – LDS	Vadītāja, koordinatore – Mg. sc. edu., PhD st. Solvita Lodiņa – RTU Liepājas akadēmijas Pedagoģijas un sociālā darba centrs, KLKI vadītāja, LTKA vadītāja, LJZA biedre solvita.lodina@rtu.lv t.+371 26135650 Dr. philol. Daiga Straupeniece – RTU Liepājas akadēmijas Pedagoģijas un sociālā darba centrs Mg. paed. Ilze Šulte – KLKI valde Konferences mājas lapa: https://klki.lv/konference-2025/

KONFERENCES PROGRAMMA

10.30 – 11.00 Dalībnieku reģistrācija, rīta kafija

11.00 – 11.15 Konferences atklāšana

11.15 – 12.00 Plenārreferāti

12.00 – 14.00 Referāti

14.00 – 14.30 Kafijas pauze

14.30 – 15.50 Fokusgrupas diskusija

15.50 – 16.00 Konferences kopsavilkums

Nr.	Konferences daļa	Saturs	Referents, moderators
1.	11.00 – 11.15	Konferences atklāšana LZA HSZN pārstāvis LZA senatore IEVADS: Latvijas – Lietuvas izglītības sistēmu kopīgās un atšķirīgās iezīmes	LZA HSZN vadītājs, Dr. hist., akad. Guntis Zemītis Dr. habil. philol., akad., prof. Dace Markus PhD st. Solvita Lodiņa
2.	11.15 – 11.35 11.35 – 11.55	Plenārreferāti: Etniskā kultūra Lietuvas vispārējās izglītības sistēmas saturā Latvijas – Lietuvas gadījuma salīdzinošais pētījums “Kultūras kompetence vispārējā izglītības saturā”	Dr. paed., asoc. prof. Daļa Urbanavičiene – Lietuvas Seima Etniskās kultūras aizsardzības padomes priekšsēdētāja PhD st. Solvita Lodiņa , Dr. paed., prof. Pāvels Jurs , Dr. paed., prof. Daiva Malinauskiene , Dr. paed., asoc. prof. Jurgita Lenauskaite
3.	12.00 – 12.15 12.15 – 12.35 12.35 - 12.50	Referāti: kultūras kompetence mācību jomās Kultūras kompetence audzināšanas jomā Kultūras kompetence kultūrizpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā (vizuālā māksla) Kultūras kompetence kultūrizpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā (mūzika)	Dr. sc. admin. Andrejs Mūrnieks (LU/LMA/LEA) Dr. paed., Mg. art., asoc. prof. Ilze Briška (LU) & Dr. paed., doc. Daiga Kalēja-Gasparoviča (LU) Dr. paed., asoc. prof. Ilze Vilde (JVLMA)

12.50 – 13.05	Kultūras kompetence kultūrizpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā (literatūra) Kultūras kompetence valodu jomā	Dr. philol. Daiga Straupeniece (RTU LA)
13.05 – 13.20	Kultūras kompetence sociālajā un pilsoniskajā jomā	Dr. paed., prof. Pāvels Jurs (RTU LA)
13.20 – 13.30	Kultūras kompetence tehnoloģiju jomā	PhD st. Solvita Lodiņa (RTU LA) Kultūrpratība – STEM
13.30 – 13.40	Kultūras kompetence dabaszinātņu un matemātikas jomā	SCOPUS, Web of science, EBSCO sistēmiskais pārskats
13.40 – 13.55	Kultūras kompetence veselības un fiziskās aktivitātes jomā	PhD st., lekt. Agnese Krētainē (RTU LA)
14.00 – 14.30	Kafijas pauze Informatīvais stends: Igaunijas–Latvijas pārrobežu sadarbības programmas 2021–2027 projekts “Mantojuma ieskaudi. Mūsdienīgs un inovatīvs kultūras mantojuma mācību risinājums pašvaldību skolām un bērnudārziem” / “Surrounded by heritage” Stratēģija un rīcības plāns. 4 kultūrtelpu koncepcijas Latvijā un Igaunijā.	Dzer kafiju kopā ar Jums, stāsta un rāda: Mg. art. Agnese Lapsiņa – Kuldīgas novada pašvaldība, Bc. paed Ance Sproģe – Alsungas Mākslu pamatskola, Mg. art. Māra Burmeisterē – biedrība “Suitu kultūras mantojums”
14.30 – 15.50	Fokusgrupas diskusija (tiek filmēta video) Viedokļu eksperti: 1. LZA HSZN un LV augstskolu akad. pers. Dr. habil. philol., akad. Dace Markus – LZA HSZN – eksperte valodu jomā Dr. hist., akad. Guntis Zemītis – eksperts vēstures jomā Dr. paed., prof. Andra Fernāte RSU Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija – eksperte veselības un fiziskās aktivitātes jomā	Fokusgrupas diskusiju vada: PhD st. Solvita Lodiņa Viedokļu eksperti: 1. LZA HSZN un LV augstskolu akad. pers. 2. IZM VIAA metodiķi 3. Pētījuma dalībnieki – skolu pārstāvji: pedagogi, administrācija 4. NVO pedagogi 5. LNKC NKMS kultūrtelpu pārstāvji 6. LV pašvaldību, citu skolu pārstāvji Diskusijas dalībnieki: Visi klātesošie un attālināti pieslēgušies dalībnieki

		Dr. sc. pol., asoc. prof. Ieva Bērziņa – Vidzemes Augstskola, Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmija – eksperte pilsoniskajā un sociālajā jomā Dr. philol., asoc. prof. Angelika Juško-Štekele – RTU Rēzeknes akadēmija – eksperte valodas un literatūras jomā 2. IZM VIAA valsts metodiķi: Ilze Vilde – eksperte – valsts metodiķe vispārējā izglītībā (mūzikā) u. c. 3. Pētījuma dalībnieki – skolu pārstāvji: pedagogi, administrācija 4. NVO pedagogi PhD Uģis Nastevičs – LDS valdes vadītājs, eksperts etniski-religiskā audzināšanā Mg. art. Agnija Saprovska – “Jūrmanas Amatnīcas” vadītāja – eksperte tradicionālajā amatniecībā, dzīvesziņā, mācību līdzekļu autore Mg. paed. Edīte Kuzmane – Nodobinājums "Lielvārdes Jostu audēji"; Mg. Gunta Neretniece – Latvijas Tradicionālās kultūras asociācija 5. Novadu kultūrtelpu pārstāvji, kuri snieguši padziļinātu interviju – 1) Piebalgas kultūrtelpas biedrības valdes locekle Bc. paed. Vita Žigure 2) Suitu kultūrtelpas pārstāves – Bc. paed. Ance Sproģe Mg. art. Māra Burmeisterē - “Suitu kultūras mantojums” b-bas pr.-ja 3) Rucavas kultūrtelpas attīstības biedrības vadītāja – Dr. philol. Daiga Straupeniece 4) LU Lībiešu institūta direktors Dr. phil. Valts Ernštreits (Lībiešu kultūrtelpa un Vidzemes lībiskā kultūrtelpa). Tikai intervijas video. 6. LV pašvaldību, citu skolu pārstāvji Anda Ābele – Ādažu Brīvās	
--	--	---	--

		Valdorfa skolas mūzikas pedagoģe, Mg. paed. Līva Kaprāle – Ogres Mūzikas un Mākslas skola, Mg. art. Agnese Lapsiņa – Kuldīgas novada pašvaldības speciāliste, eksperte Igaunijas – Latvijas projektā	
4.	15.50 – 16.00	Konferences kopsavilkums Neformālas sarunas	